

Leila Haaparanta & Ilkka Niiniluoto

**JOHDATUS
TIETEELLISEEN
AJATTELUUN**

Gaudeamus

Copyright © 2016 Tekijät &
Gaudeamus Helsinki University Press

Gaudeamus Oy
www.gaudeamus.fi

Kansi: Satu Kontinen

KL 16.7 • UDK 16

ISBN 978-952-495-397-9

Painopaikka: Printon Trükikoda, Tallinna 2016

SISÄLLYS

1. JOHDANTO: JÄRJEN JA VIISAUDEN YSTÄVÄT	13
1.1 Rationaalisuuden lajit	13
1.2 Mitä filosofia on?	21
2. TIEDE JA TIETEELLINEN MENETELMÄ	28
2.1 Mitä tiede on?	28
2.2 Mitä tiede tavoittelee?	31
2.3 Milloin tutkimus on tieteellistä?	34
3. TIETO JA TOTUUS	43
3.1 Tiedon määritelmä	43
3.2 Totuusteoriat	47
3.3 Tiedon mahdollisuus	49
3.4 Tiedon alkuperä	51
3.5 Tiedonhankinta	54
4. TEORIAMALLIT	56
4.1 Teoriat	56
4.2 Mallit	60
5. LOGIIKKA JA ARGUMENTAATIOANALYYSI	62
5.1 Mitä logiikka on?	63
5.2 Lausekalkyyli	66
5.3 Predikaattikalkyyli	76
5.4 Intensionaalinen logiikka	78
5.5 Käsitteiden merkitys ja moniselitteisyys	80
5.6 Määritelmät	84
5.7 Argumentaatioanalyysi	86
6. TIETEELLINEN PÄÄTTELY	97
6.1 Mitä on tieteellinen päättely?	97
6.2 Apodiktinen ja dialektinen päättely	98

6.3	Deduktiivinen ja induktiivinen päättely	100
6.4	Millainen on tieteellisen päättelyn rakenne?	105
6.4.1	Induktivismi	105
6.4.2	Hypoteettis-deduktiivinen tieteenkäsitelmä	107
6.4.3	Hypoteettis-deduktiivinen menetelmä ja hermeneuttinen dialogi	110
6.4.4	Analyysi ja synteesi	119
7.	TIETEELLINEN SELITTÄMINEN	122
7.1	Eri selitystyyppijä	122
7.2	Onko eri tieteiden selitysmallien välillä olennaisia eroja?	125
8.	TIEDON KASVU	129
8.1	Miten tieto kasvaa?	129
8.2	Miten tiede edistyy?	133
9.	TIEDE TIETEELLISEN TUTKIMUKSEN KOHTEENA	135
9.1	Miten tiedettä tutkitaan?	135
9.2	Mitä tieteenfilosofia on?	139
9.3	Tieteenfilosofian historiaa	142
10.	TIETEEN ETIIKKA	149
10.1	Mitä etiikka on?	149
10.2	Tieteen ja etiikan suhde	153
11.	EPILOGI	159
	Kirjallisuutta	163
	Henkilöhakemisto	167
	Asiahakemisto	171
	Kirjoittajat	175